

NORBERT CZECHOWSKI

ORCID: 0000-0003-1639-3200

Uniwersytet Wrocławski
norbert.czechowski@uwr.edu.pl

MARCIN PLEŚNIAK

ORCID: 0000-0002-3024-2735

Uniwersytet Wrocławski
marcin.plesniak@uwr.edu.pl

Sprawozdanie z konferencji naukowej „Spółdzielnie socjalne oraz organizacje pozarządowe wsparciem dla zagrożonych wykluczeniem” (Wrocław, 9 października 2019 roku)

Dnia 9 października 2019 roku na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się konferencja naukowa „Spółdzielnie socjalne oraz organizacje pozarządowe wsparciem dla zagrożonych wykluczeniem”. Wydarzenie otworzył dyrektor Instytutu Nauk Administracyjnych dr hab. Tadeusz Kocowski, prof. nadzw. UW, zwracając uwagę na istotność omawianych kwestii dla życia wielu jednostek. Następnie głos zabrał dziekan Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr hab. Karol Kiczka, wskazując na cel, dla którego realizacji powstały uniwersytety, czyli służyć społeczeństwu, dodając, że temat tej konferencji doskonale wpisuje się w tę służbę.

Celem konferencji była dyskusja nad przeobrażeniami i obecnym kształtem instytucjonalnego wsparcia jednostek zagrożonych wykluczeniem. Sytuacja osób w podeszłym wieku, dotkniętych niepełnosprawnością lub ubóstwem nieustannie się zmienia, powstają nowe sposoby zwalczania zjawisk niekorzystnych dla ogółu społeczeństwa oraz ewoluują instytucje znane od wieków, których doskonałym

przykładem może być spółdzielnia socjalna. Konferencja została podzielona na dwa panele dyskusyjne. O aktualności, a także istotności poruszanej problematyki dla wielu jednostek świadczyła ożywiona dyskusja oraz znaczna liczba zgromadzonych na sali uczestników konferencji.

Pierwszy referat pod tytułem *Osoby starsze jako osoby niepełnosprawne* przygotowany przez prof. dr hab. Małgorzatę Sobieszcząską, w związku z jej absencją, wygłosił dr Mateusz Paplicki. W wystąpieniu omówione zostały cechy, których pojawienie się świadczy o starości, oraz porady, w jaki sposób cieszyć się zdrowiem mimo znacznego doświadczenia życiowego. Nadto wskazane zostały zagrożenia i problemy zdrowotne dotyczące wiele osób starszych. W referacie znalazła się także pozytywna refleksja — nie ma nic piękniejszego od mądrego, zdrowego i szczęśliwego człowieka starego.

Kolejnym referentem był dr hab. Tadeusz Kocowski, prof. nadzw. UW, który postanowił odpowiedzieć na pytanie postawione w tytule swojego wystąpienia *Spółdzielnia socjalna — fundacja czy korporacja?* W początkowej części wystąpienia przywołany został rodowód spółdzielni, które w XIX wieku miały być odpowiedzią na „drapieżny kapitalizm”; stać w opozycji do skrajnego indywidualizmu, rozwijając kolektywizm. Następnie wskazane zostały cechy fundacji i korporacji, które możemy ujrzyć w spółdzielniach, co pozwoliło na sformułowanie konkluzji, że jednoznaczne zaliczenie spółdzielni do korporacji albo fundacji nie jest możliwe.

Autorem trzeciego wystąpienia zatytułowanego *Orzekanie o niepełnosprawności przez lekarza orzecznika* był dr hab. Jarosław Drobniak, prof. nadzw. Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu. W trakcie wywodu prelegent wskazał, iż nasze orzecznictwo o niepełnosprawności nie przystaje do istniejącej rzeczywistości i sprowadza się właściwie między innymi tylko do karty parkingowej. Jednym ze znaczących problemów jest stawianie znaku równości między osobami chorymi a niepełnosprawnymi oraz orzekanie o niepełnosprawności na szczeblu powiatowym, kiedy to lekarz orzekający pozostaje często w stosunkach towarzyskich z osobą badaną. Następnie omówione zostały stopnie niepełnosprawności, o których archaiczności świadczyć może fakt, że zgodnie z literalnym brzmieniem przepisów właściwie wszystkie osoby starsze kwalifikują się do otrzymania lekkiego stopnia niepełnosprawności. Zostało wskazanych także wiele innych kuriozalnych zjawisk związanych z orzekaniem o niepełnosprawności. Wystąpienie mogło wzbudzić niepokój ze względu na istniejący stan rzeczy oraz nad wyraz nieidealny kształt uregulowań prawnych.

Następne wystąpienie wygłoszone przez mgr. Marcina Pleśniaka nosiło tytuł *Spółdzielnie socjalne jako nowy środek walki z wykluczeniem społecznym*. W trakcie wystąpienia zostały wskazane cechy spółdzielni socjalnej, wyróżniające ją spośród innych spółdzielni, które umożliwiają jej członkom powrót do pełnego życia zawodowego i społecznego. Wśród nich zostało podkreślone, że członkowie spółdzielni sami powinni podejmować decyzję, co jest istotne dla ich

rozwoju, a także to, że celem spółdzielni nie jest wyłącznie zysk. Na koniec prelegent podał przykłady dziedzin działalności, w których funkcjonują spółdzielnie socjalne — jest to bardzo szeroki zakres obejmujący różnorodne dziedziny działalności gospodarczej — od prostych usług, na przykład prowadzenie kwaciarni, po doradztwo gospodarcze czy księgowość. Podsumowując, autor podkreślił, że spółdzielnia socjalna musi być inicjatywą osób dotkniętych wykluczeniem i te osoby muszą wziąć pełną odpowiedzialność za jej funkcjonowanie.

Kolejny referat, którego autorami byli mgr Aleksandra Ciechanowicz i mgr Maciej Domagała, nosił tytuł *Wielopokoleniowy dom jako innowacyjne otwarcie dla grup społecznie wykluczonych* i został wygłoszony przez drugiego z autorów. Referat rozpoczął się od wyjaśnienia, że dom wielopokoleniowy to niekoniecznie miejsce, w którym żyjemy, śpimy, dorastamy, ale to również przestrzeń, w której się spotykamy i wspólnie ją kształtujemy. Dom wielopokoleniowy to miejsce świadczenia pracy na rzecz innych osób, gdzie każda otrzymuje pomoc, ale też pomaga innym, na miarę swoich możliwości. Idea zawarta w tytule wystąpienia została wyjaśniona przytoczeniem życiorysów dwóch osób, które są zaangażowane w dom wielopokoleniowy — pana Juliana, który lubi majsterkować, jednak jest słaby fizycznie i często ma problem chociażby z przyniesieniem desek do skręcenia szafy, oraz pana Jakuba, młodego, energicznego, chętnie pomagającego innym, jednak będącego niepełnosprawnym intelektualnie. Obu panom wspólne kształtowanie domu wielopokoleniowego przynosi znaczące korzyści. Autor, podsumowując swoje wystąpienie, wyraził nadzieję na to, że w niedługim czasie dom wielopokoleniowy powstanie także we Wrocławiu.

Ostatni referat pierwszego panelu pod tytułem *Spółdzielnia socjalna reintegracją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych* wygłosiła mgr Anna Kordik, rozpoczynając wystąpienie od wskazania aktów normatywnych, istotnych dla funkcjonowania osób niepełnosprawnych. Następnie autorka zauważyła, że rozumienie pojęcia „niepełnosprawności”, zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, może być różne w poszczególnych krajach — stąd dyferencjacja sytuacji poszczególnych jednostek ze względu na przynależność do konkretnych państw członkowskich jest zjawiskiem uzasadnionym i w najbliższej przyszłości najprawdopodobniej nie zostanie to zmienione. Następnie autorka omówiła wpływ regulacji prawnych na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Szeroki przekrój tematów pozwolił całościowo spojrzeć na sytuację osób wykluczonych oraz zrozumieć istotę omawianych kwestii, w tym szanse i zagrożenia związane z zachodzącymi zmianami. Zaprezentowane problemy i wskazane możliwe ich rozwiązania były znaczącą wartością, pozwalającą zrozumieć specyfikę grup społecznych, takich jak osoby starsze czy niepełnosprawne, co doprowadziło do ciekawych wniosków, a także postulatów *de lege ferenda*.

W drugim panelu jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Jacek Mazurkiewicz z referatem pod tytułem *Każdy jest wykluczony. Czego profesor nie dowie się*

w czytelni? W referacie tym pojęcie wykluczenia zostało ujęte bardzo szeroko i omówione na wielu płaszczyznach, poczynając od wykluczenia z prawa do życia, przez wykluczenie edukacyjne, kończąc na wykluczeniu z ochrony prawnej. Obrazując wykluczenie, referent odwoływał się do wielu przykładów z własnego życia.

Kolejnym referentem był dr Mateusz Paplicki, który przybliżył temat *Bezpieczeństwo socjalne jako potencjalna przyczyna ubóstwa w Polsce*. Na podstawie danych statystycznych, a także wyników własnych badań prelegent wykazał, że zbyt duże transfery socjalne mogą być czynnikiem utrwalającym stan ubóstwa wielu jednostek.

Następnie mgr Patryk Gutierrez przedstawił referat pod tytułem *Aktywizacja zawodowa cudzoziemców na przykładzie spółdzielni socjalnej. Analiza wybranych uregulowań prawnych*. Referent, uwzględniając własne doświadczenia związane z wykonywaną pracą zawodową, zwrócił uwagę na trudną sytuację cudzoziemców, którzy oczekują na legalizację pobytu na terytorium RP, nie mogąc podejmować pracy zarobkowej. Następnie przedstawił postulat *de lege ferenda*, dzięki któremu takie osoby miałyby możliwość uzyskania zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych.

Później dr Joanna Nowak wystąpiła z tematem *Aktywizacja zawodowa osób starszych a zasada pomocniczości, czyli jak nie tracić potencjału gminy*. Prelegentka przedstawiła osiągnięcia wrocławskich administratywistów w sferze badań nad jednostką i jej pozycją wobec administracji oraz zwróciła uwagę na status osób starszych i wykluczonych. Następnie ukazała rozumienie zasady pomocniczości w ujęciu zarówno polskim, jak i zagranicznym, ze szczególnym uwzględnieniem włoskiego porządku prawnego. W trakcie wystąpienia przytoczyła wiele przykładów, jak organy administracji publicznej mogą pomagać jednostce; nie zabrakło też przykładów z terenu województwa dolnośląskiego.

Przedostatnie wystąpienie wygłosiła dr Elżbieta Kocowska-Siekierka. *Spółka uczelniana jako przedsiębiorstwo społeczne — przygotowanie powstania spółki nakierowanej na potrzeby osób zagrożonych wykluczeniem* — tym tematem autorka zwróciła uwagę na misję uczelni, czyli na wykorzystywanie wyników badań naukowych dla dobra społeczeństwa, o czym często się zapomina. Nie zabrakło także odniesień do praktyki, której obecnie — z perspektywy tematu wystąpienia — nie można uznać za pozytywną.

Ostatni referat zatytułowany *Niepełnosprawność w kontekście studiów podyplomowych na Uniwersytecie Wrocławskim jako remedium na wykluczenie* został wygłoszony przez dr. Joannę Filaber. W swoim wystąpieniu prelegentka przedstawiła nowatorski program studiów podyplomowych prowadzonych na Uniwersytecie Wrocławskim, który przygotowuje słuchaczy do podjęcia nowego, obecnie nieuregulowanego prawnie zawodu, związanego z zarządzaniem procesem rehabilitacji pacjentów. Kompleksowe podejście do rehabilitacji z uwzględnieniem indywidualnych cech poszczególnych osób jest szansą na przyspieszenie powrotu do zdrowia dla wielu ludzi.

Należy stwierdzić, że konferencja spełniła swój cel; stała się przestrzenią pogłębionej dyskusji nad problematyką związaną z wykluczeniem społecznym, oceną stanu istniejącego oraz możliwych przeobrażeń, a także czynnikiem mobilizującym do poszukiwania i tworzenia nowych koncepcji mogących najlepiej służyć tym, którzy pomocy potrzebują. Mimo powagi i trudności omawianych kwestii atmosfera była pozytywna i wygłoszone na początku twierdzenie, zgodnie z którym nie ma nic piękniejszego nad mądrego, zdrowego i szczęśliwego starego człowieka, doskonale pasowało do opisanego klimatu wydarzenia.